

**YANMETİNSELLİK BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRMALI
BİR ÇÖZÜMLEME:
ANNA GAVALDA’NIN “JE L’AIMAIS/ONU
SEVİYORDUM” ADLI ROMANININ FRANSIZCA VE
TÜRKÇE BASKILARI¹**

Kamil CİVELEK²

Öz: Genellikle, bir kitabı üzerinde yer alan unsurlara bakmaksızın alıp hemen okumaya başlamayız. Bununla birlikte bu unsurlara fazlaca dikkat etmez, üzerinde de pek durmayız. Oysa araştırılmaya ve üzerinde kendimizi sorgulamamıza değerli kadar çok sayıda ve önemli işlevleri olan bir yığın unsur vardır. Bu unsurlar, değerleri ve işlevleri bakımından metni alımlamaya, yorumlamaya ve çözümlenmeye yardımcı olduklarından göz ardı edilemeyecek kadar önemlidirler. Her yapıt, okunması gereken biçimle ilgili olarak bir yönergeyi içerisinde barındırır: çoğu zaman nasıl okunması ve alımlanması gerektiğini bu özel unsurların varlığı ile önsel olarak kesimler. Bir kitabın başlıksız ya da onu çevreleyen kapak olmaksızın sunulması düşünülemez. Söz konusu roman türü olunca, roman metnini doğru ve tutarlı bir şekilde alımlamak, yorumlamak ve çözümlenmek için kendisini çevreleyen bu öğelerin önemi ve işlevi üzerinde durmak kaçınılmaz olarak gündeme gelir. Gérard Genette, bu unsurları, yanmetinsellik (fr. paratextualité) başlığı altında, metin çevresi (fr. pérítex-te) ve kitap çevresi (fr. építex-te) olmak üzere iki temel alanda incelemeyi önerir. Tutarlı bir anlamlandırma ve yorumlama için, yanmetinsellik, çeşitli yönlerden üzerinde durulması gereken bir alandır; dilsel, görsel, yapısal, anlamsal, iletişimsel, ekinsel, v.b. Bu çalışma, Anna Gavalda’nın “*je l’aimais/ Onu Seviyordum*” adlı romanının Fransızca ve Türkçe baskılarındaki, yazar ya da yayıncı tarafından düzenlenmiş yanmetinsel özellikleri karşılaştırmalı olarak ele alacaktır.

¹ Bu çalışma, 16-18 Mayıs 2012 tarihlerinde Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı tarafından düzenlenen VIII. Ulusal Frankofoni Kongresinde aynı başlıkla sunulan basılmamış bildirinin üzerinde değişiklikler yapılarak ve yeniden düzenlenerek yayına hazırlanmıştır.

² Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü.
ckamil@atauni.edu.tr

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

Anahtar Sözcükler: Yanmetinsellik, Metin Çevresi, Yapıt Çevresi, Kitap Kapağı, Anna Gavalda.

Giriş

Her bir yapıt kendine özgü unsurlarla alımlanmasını koşullandırdığı için, okurunu farklı türden bir okuma etkinliğine sürükler. Yine aynı nedenle, her bir okurda aynı özellikte bir deneyime yol açmaz. Kuşkusuz bir yapıtın her bir okurunun deneyimlerini ölçmek ve yapıtın okuru üzerinde bıraktığı etkileri ve değişimleri eksiksiz olarak belirlemek olanaklı değildir. Bu noktada yanmetinsel unsurların değeri ve önemi ortaya çıkar; okurun beklentilerine yanıt verecek şekilde yazar ya da yayıncı tarafından düzenlenmiş bir dizi özellikten yola çıkarak metnin düzenlenmesine bağlı ilgi uyandırma, baştan çıkarma, rehberlik etme, yönlendirme ve alımlamayla birlikte estetik bir izlenim bırakma işlevlerini yerine getirirler.

Yazma eyleminin bir sonucu olarak üretilmiş her bir metin biçimsel düzeyde ilk önce dilsel göstergelerle özdekliliğine kavuşur. Ancak bu özdeklilik durumu, okuma eylemi olmaksızın anlamlı bir edim durumunu oluşturmaz. Bir başka deyişle, tüketilmeyen/okunmayan metin, gerçek amacına ulaşmış sayılmaz; aslında eksik bir varoluştur onunki. İşte tam da bu noktada yanmetinsel unsurlar devreye girer. Metni çeşitli düzeylerde çevreleyen her türlü söylem içeriği kısaca yanmetinsellik olarak tanımlanabilir. Tutarlı bir anlamlandırma ve yorumlama için, yanmetinsellik, çeşitli yönlerden üzerinde durulması gereken bir alandır; dilsel, görsel, yapısal, anlamsal, iletişimsel, ekinsel, vb. Bir kitap ise tüm bu unsurların ortak bağlamı niteliğindedir. Kitaba özdeksel bir kimlik veren, tecimsel bir nesne olarak sunan ve bir bütün halinde ortaya çıkaran tüm unsurlar yanmetinselliğin kapsama alanına girerler. Kısacası kitabı çevreleyen her veri bu türden bir incelemenin konusunu ve içeriğini oluşturur. Sınırsız bir çeşitlilik ve değişkenlik içerisinde her bir kitap için bu unsurlar öze ilişkindir. Bir başka deyişle, yanmetinsel unsurlar arasında yapıları ve işlevleri bakımından bir özdeşlik söz konusu olsa bile her kitap için farklı, zengin, değişken ve özgün bir yapılanma söz konusudur. Her ne kadar tecimsel bir nesne olsa da herhangi bir kitap özellikle de roman, her şeyden önce dilsel ve dildışı (ekinsel, toplumsal ve görsel, vb...) göstergelerin ortaklığında okura sunulmuş bir kodlar bütünüdür.

1. Yanmetinsellik ve Gérard Genette

Yanmetinsellik terimi ilk kez Gérard Genette tarafından kullanılır ve onunla birlikte kuramsal düzlemde en yetkin tanımına doğru bir gelişim gösterir; ilk kez *Introduction à l'architexte* (Genette, 1979, s. 87), ikinci olarak *Palimpsestes* (Genette 1982, s. 9) ve son olarak ta *Seuils* (Genette, 1987)'de. Genette, ilk kitabında, yanmetinselliği, metinlerin kendi aralarında giriştikleri dönüşüm ve taklit ilişkileri olarak tanımlar. Ancak bu noktada Genette'in bir yanılgısı vardır: ki aslında bu ikinci kitabının konusunu oluşturan ilerimetinsellik (fr. hypertextualité) alanının tanımlamasıdır. İkinci kitabında, bir metnin başka metinlerle olan ilişkileri ötemetinsellik (fr. transtextualité) kavramıyla birlikte

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

bir sınıflandırmaya girişir ve beş temel alan belirler. Artık yanmetinselliği, “yazınsal bir yapıtın biçimlendirdiği bütün içerisinde kelimenin tam anlamıyla metnin hemen hemen sadece yanmetni olarak adlandırılabilir şekilde sürdürdüğü, genelde az belli ve çok uzak ilişki” (Genette, 1982, s. 9) şeklinde daha tutarlı ve dizgeli bir içerikle tanımlar. Bu ilişki durumu, bir metnin (yanmetnin özelliğinde olan) yazınsal metne eşlik etmesi ya da diğer bir metinde yazınsal metnin sunulması olarak değerlendirilebilir. Genette, bu eşlik etme ve sunulma durumunun,

başlık, alt başlık, ara başlıklar, önsözler, sonsöz, uyarı yazıları, öndeyiş, sayfa kenarında, altında, sonunda yer alan notlar; başsözler; resimler; tanıtım yazısı, şerit, giydirilmiş kapak ve metne bir çevren (değişken) sağlayan ikincil türden diğer işaretler, el yazısı ya da değişik yazı imleri ve bazen resmi ya da yarı resmi bir yorum (s. 9)

içeriğiyle gerçekleştiğini vurgular.

Genette, “bizim için bir metnin kendini kitap olarak ortaya koyduğu ve kendini bu şekilde okurlarına ve daha genel bir ifadeyle kamuya önerdiği şey” (Genette, 1987, ss. 7-8) olarak tanımladığı ‘yanmetnin’ (fr. Paratexte) kavramından hareketle, yanmetinsel unsurları tanımlamaya, sınıflandırmaya ve işlevlerini belirlemeye çalışarak, yanmetinsellik tanımının en gelişmiş ve eksiksiz içeriğine Seuil adlı kitabında ulaşır. Yanmetinsellik unsurlarını, uzamsal (nerede?), zamansal (ne zaman?), özdeksel (nasıl?), edimsel ve işlevsel (ne yapmak için? kimden? kime?) nitelikler olarak tanımlar ve bu nitelikleri, özellikleri ve işlevleri bakımından iki ayrı alanda incelemeyi önerir: ‘metinçevresi’ (fr. pérítex-te) ve ‘kitapçevresi’ (fr. épitex-te).

‘**Metinçevresi**’ “metnin çevresinde, aynı cilt içerisinde yer alan, başlık, önsöz ve metnin aralarına sokulmuş bölüm başlıkları ya da bazı notlar, şüphesiz en tipik bu uzamsal ulamı ‘metinçevresi’ olarak adlandıracağım.” (s. 11).

‘**Kitapçevresi**’ “yine metin çevresinde, ancak daha saygılı bir şekilde (ya da daha sakımlı) uzaktan, en azından başlangıçta kitabın dışında yer alan tüm iletiler: genellikle bir medyatik destek üzerinde (söyleşiler, görüşmeler) ya da özel bir iletişim kapsamında (yazışmalar, günlükler ve başka türden olanlar). Bu ikinci ulamı, daha iyisi olmadığından ‘kitapçevresi’ olarak vaftiz ediyorum” (s. 11).

Yanmetinselliğin bu iki alanı arasındaki temel ayrıcı özelliğin, yanmetinsel unsurların üretiminden sorumlu olanın kimliğinden kaynaklandığını hemen belirtelim. Bu bağlamda, yazar ve yayıncı kimlikleri başlıca iki gönderendir: “(diğerleri arasında yasal olarak) yazar ve yayıncı sorumluluklarının bir parçasını bir üçüncü kişiye devredebilen, metnin ve yanmetnin sorumlusu iki kişidir” (s. 14). Bu iki sorumlunun ortak üretimi olarak her bir kitap aynı cilt üzerinde farklı unsurların sorumluluğunu da uzamsal olarak paylaşırlar. Bu noktada, Genette üretim sorumluluğundan kaynaklanan çeşitlilik nedeniyle yazar ve yayıncı kaynaklı metinçevresi unsurlar arasında bir ayırım yapar: yazar kaynaklı metinçevresi (fr. pérítex-te auctorial) ve yayıncı kaynaklı metinçevresi

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

(fr. *péritexte éditorial*). Örneğin, kapak bu paylaşım alanının en tipik örneğidir. İletişimsel unsurların sınırsız bir çeşitlilik, değişkenlik ve karmaşıklık içerisinde kullanıldığı bir alan olarak kapak, dilsel, görsel ve estetik üretimlerin okur/kitle ile metnin buluşma noktasıdır.

Uzamsal ve özdeksel bir ilkeyle düzenlenmiş olan, metinçevresi ile kitap çevresi arasındaki paylaşım, söz konusu herhangi bir metnin/kitabın anlaşılması ve yorumlanması açısından önemlidir. Ancak bu aşamada, yanmetinsellik olgusunun değişkenliğini, çeşitliliğini ve karmaşıklığını göz önüne alarak, çalışmanın, yazar ve yayıncı kaynaklı bazı metinçevresi unsurları (kapak ve başlık) üzerinde duracağını, kitap çevresi unsurları inceleme kapsamına almayacağını belirtmek yerinde olacaktır.

2. Kapak

Kitap kapakları söz konusu olduğunda ‘yanmetnin’ bin bir çeşitlilik gösterdiği bir durumla karşı karşıya kalırız. Öyle ki kapak, her zaman olmasa da çoğu zaman metnin içeriğinden hareketle, yayıncının ve kitabın çıktığı seriye göre biçimlenen, yazar ve yayıncının ortaklığında amaç kitleye ve özellikle de okura sunulan, dilsel, sayısal, görsel, iletişimsel, vb. birçok özelliğin bir arada bulunduğu ve üzerinde eksiksiz yorumların yapılmasının kimi zaman olanaksız olduğu bir alan görünümündedir. “Okurun alımlamasına sunulmuş olan metnin kendini gösterdiği” (s. 32) ilk yer olan kapak, yazar ve yayıncı kaynaklı yanmetinsel unsurların birbirlerine karıştığı bir uzamdır. Bu özellikleriyle kapak, üretim ve alımlama süreçlerinin kesiştiği ilk kavşak konumundadır. Daha çok metin çevresi boyutuyla anlamlıdır. Kapak, ortaya çıkış nedeni ve temel olarak koruma işleviyle birlikte, okurun ilgisini çekme ve okuma isteği uyandırma amacıyla tanıtım işlevini de yerine getirir. Günümüzde kapak, üzerinde yazar adı, başlık, yayınevi adı (marka imi ve seri özellikleri, ayırmaç, vb.) ve zorunlu olarak ISBN’yi taşır. Tüm bu saptamalarla birlikte, her ne kadar farklı kapak tasarımları söz konusu olsa da çoğu zaman ve geleneksel olarak yapısal bir zorunluluk nedeniyle kapağın iki yüzü olduğunu unutmamak gerekir: ön ve arka kapak.

2.1. Ön kapak

Kitaba bir bütün olma özelliği kazandırmak amacıyla özel seçimlerle belirlenmiş yazar ve yayıncı kaynaklı ‘metinçevresi’ unsurlarla donatılır. Yazar adı, kitabın başlığı (fr. *titre*), türsel bilgi (fr. *indication générique*) ve resim (fr. *illustration spécifique*) son derece önemlidir.

Bu noktada yazar adı, türsel bilgi ile başlık konusunu daha sonraya bırakılacaktır. Çünkü her iki baskıda da fotoğraf sanatının incelikleriyle oluşturulmuş, okurun ilgisini çeken görsel öğelerin kullanımına yer verilmektedir. İlk bakışta bu durum göze çarptığı için öncelikle resimlerden söz edilecektir.

“*Je l’aimais*” Fransa’da beş ayrı kapak tasarımı ile okura sunulur. Ancak bu çalışmada son baskının kapağı ele alınmıştır.

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

Son özgün baskıda kullanılan resim, 2008 yılında romanla aynı adı taşıyan başrollerini Daniel Auteuil ve Marie-Josée Croze'un paylaştığı bir Zabou Breitman filminin afişidir. Afiş bu özelliğiyle, oyuncuların ününden yararlanarak aynı zamanda sinema uyarlamasını hatırlatma işlevini de yerine getirerek, 'alıcı'nın dikkatini çeker. Elbette bu noktada yayıncı, filmin etkilerinden yararlanmak niyetindedir. Nitekim kitabın, yayıncı için tecimsel bir nesne olduğunu unutmamak gerekir. Görüldüğü üzere yukarıdaki kapak, çoğunlukla kırmızı bir fonda sarı büyük harflerle yazılmış "JE L'AIMAIS" başlığı eşliğinde, aşık bir çiftin öpüşme sahnesini betimler. Bu bağlamda renk seçimi önemlidir. Kırmızı renk hemen göze çarpar ve aşık çift imgesiyle uyumlu bir şekilde aşkı, tutkuyu ve canlılığı çağırıştırır. Öte yandan, başlıktaki sarı renk ise aldatma ve yalanla birlikte sevgisizliği, soğukluğu canlandırır. Nitekim diğer olumlu anlamlarının yanında Fransız ve batı kültürlerinde, sarı renk "ihamet, aldatma ve yalanın simgesine dönüşmüştür" (Pastoureau - Simonnet, 2005, s. 80). Böylece anlam evrenleri bağlamında birbirleriyle zıtlaşan bu iki renk, okurda sezgisel olarak metinde anlatılan içerikle ilgili çıkarımlar yapmasını olanaklı kılar. Özgün baskı için bir çiftin bitmiş aşk öyküsü çıkarımı kolaylıkla yapılabilir. Anlatıcı ise bu çiftten herhangi biridir. Hemen ardından "onu seviyordum" sözcüğü sorgulanabilir. Geçmiş zamanın hikâyesi "Onu Seviyordum ama/ancak ..." diyerek başlayan ve anlatının tamamını kapsayan romanın olası içeriğini çağırıştırır. Türsel gönderme ise bunun roman biçiminde olacağını imler. Tüm bu göndermelerle kapak, resim, başlık ve türsel adlandırma eşliğinde, okurun ilgisini çekme ve çoğu zaman baştan çıkarma işlevini yerine getirmiş olur. Elbette bu unsurların taşıdığı söylem durumları kurgu içeriğinde her zaman kesin bir şekilde birebir karşılığını bulamayabilir. Aslında zaten bu belirsizlik durumu değil midir okuru baştan çıkaran? Özgün baskı için durum yapılan çıkarımlarla örtüşmez, roman metni kendini bambaşka bir şekilde ortaya koyar ve okuma edimini zorunlu kılar.

Türkçe baskıda ise beyaz -tüm kültürlerde saflık, temizlik, açıklık ve masumiyetin rengi- tül ve çarşaftan oluşturulmuş bir fonda, yüzü görünmeyen ancak duruş biçimiyle dizlerini kırmış, sağ eli sağ dizinin, sol dirseği ise sağ

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

elinin üzerinde, büyük olasılıkla çenesi ve yüzü de sol el avuç içinde olan düşünceli bir kadın imgesi sunulur. Bu kez başlık pembedir. Genellikle kadınların rengi olan pembe, duygusallığı, neşeyi ve iyimserliği çağırır. Bu kez zıtlık, düşünceli kadın imgesiyle başlığın çağırıştırdığı iyimserlik ve neşe durumları arasındadır. Böylece okur, anlatı içeriğinin bu zıtlığı dile getireceği beklentisiyle romanın çekim alanına çoktan girmiştir.

İki kapak resmi arasındaki en belirgin fark, ilkinde iki sevgili, diğerinde ise yalnız bir kadın imgesinin kullanılmasıdır. İlkinde aşk öyküsünün kimin tarafından anlatılacağı ya da kiminle ilgili olduğu sezilemezken, ikincisinde bir kadının ya da bir kadını seven bir erkeğin anlatacağı ya da öykünün bir sevilen ya da terkedilmiş bir kadınla ilgili olduğu çıkarımları yapılabilir.

Yazar adına gelince, Genette'in belirlediği üç temel durumdan biri olan 'gerçek ad' kullanımı söz konusudur. Yani yazar nüfus kaydında yer alan adıyla metnini imzalar.

Gerçek Ad (Onymat): Yazarın yapıtı nüfus kaydındaki gerçek adıyla imzalaması

Gizli Ad (Anonymat): Yazarın yapıtı adını gizli tutarak yayınlaması

Takma Ad (Pseudonymat): Takma ad kullanarak yayınlaması (Detaylı bilgi için bakınız: Genette, 1987, ss. 43-50.)

Anna Gavalda, daha önceden çoksatanlar (ing.best-sellers) listelerinde yer almış ve birçok dile çevrilmiş "Je voudrais que quelqu'un m'attende quelque part" (1999) ve "l'Echappée belle" (2001) adlı yapıtların yazarıdır: hiçbir gizem olmaksızın okur tarafından tanınan ve bilinen bir Fransız kadın romancı ve öykü yazarıdır. Kuşkusuz durum, Fransız ve Türk okurları için yazarın tanınmışlığını aynı düzeyde geçerli kılmaz. Tanıyanlar, Anna Gavalda'nın kadın ve kadın sorunları ile ilgili yazdığını, roman kahramanlarını daha çok kadınlardan seçtiğini bilirler. Bu durumda "Onu Seviyordum" un kahramanının kadın olacağı (Türkçe baskının kapak resmindeki kadın imgesi aracılığıyla) sezilir. Buna karşılık Fransızca baskı özgün metin için aynı çıkarımı yapabilmek olası değildir, nitekim kahramanın kadın ya da erkek olacağı doğrudan imlenmez ancak bir aşk öyküsünün ele alınacağı imlenir.

Türsel bilgi (fr. indication générique), sadece metnin düzenlenmesi ve söylem üretiminin tarihsel süreçle birlikte türsel olarak kesinlendiği bir 'yazma/yazım sözleşmesi' alanı değil, aynı zamanda okuma tercihini ve zevkini biçimlendiren bir 'okuma sözleşmesi' alanı olarak ortaya çıkar. Bir başka deyişle, türsel bilgi, okur için bir okuma biçimini önsel olarak belirler ve vurgular. Böylece okurun "beklenti ufku"nun, yazınsal türün ortaya koyduğu estetik ve iletişimsel özelliklerinin ötesine geçemeyeceğini bir önuzlaşım olarak kesinler. "Je l'aimais/Onu Seviyordum" da türsel bilgi, metnin roman olduğudur. Okur sadece ve sadece roman türünün sunduğu olanaklar çerçevesinde bir okuma edimini gerçekleştirme davet edilmektedir.

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

“*Je l’aimais/Onu Seviyordum*” başlığı, hem ‘ana konuya ilişkin’ (fr. littéral) hem düz değişmeceli (fr. métonymique) olarak roman metnine göndermede bulunan izleksel (fr. thématique) bir başlıktır. Nitekim başlık, cinsiyetini kesinlemeksizin benöyküsel bir anlatıcının, etkilerinin ve sonuçlarının hala sürdüğü geçmişteki bir aşk hikâyesinin anlatısına okuru davet eder. Bu özelliğiyle başlık ana konuya ilişkindir.

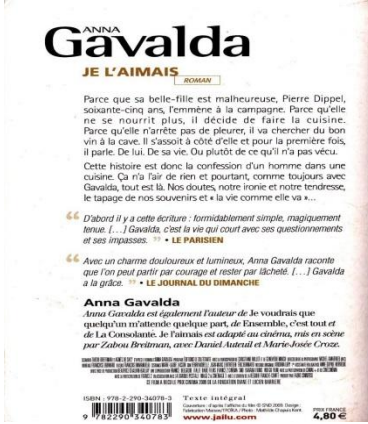
Okur, Chloé’nin anlatıcısı olduğu bitmiş bir aşk öyküsüne tanıklık edeceğini düşünür. Roman metninin tamamı okunmadan elde edilecek bağlam bunun ötesine geçemez. Ancak durum okur için düşündüğünden çok farklıdır. Roman metninin düzenlenmesi göz önüne alındığında okur, eşi kendisini aldattığı için boşanmak isteyen Chloé ile karısı Suzanne’ı kendisine bir oğul veren ve yıllarca ilişkileri devam eden Mathilde adlı bir kadınla uzun yıllar aldatan kayınpederi Pierre arasında geçen karşılıklı konuşmanın yazıya dökülmesine tanıklık eder. Tüm roman kayınpederin gelinine karşılıklı konuşma sahnelerinde yaptığı itiraflar bütününden başka bir şey değildir. Chloé, Pierre’in söylediklerini anlatmaz, ancak doğrudan söylem biçiminde aktarır. Bu durum, yapısal olarak, iki anlatıcılığı ve iki ayrı anlatıyı beraberinde getirir; biri Chloé’nin, diğeri Pierre’in karşılıklı konuşma sahneleriyle anlatıcısı oldukları iki yaşamın öyküsü. Böylece, romanın başlangıcı ve kayınpederin itiraflarına kadar olan özelliğiyle “ ana konuya ilişkin/littéral”, romanın sonuna geldiğinde ise düz değişmeceli / métonymique olmak üzere iki yönlü izleksel/thématique bir başlık içeriği söz konusu olur.

Görüldüğü gibi, kapak tasarımı, yazar adı, başlık ve türsel bilgi unsurları roman metninin içeriğine doğrudan ve dolaylı biçimlerde göndermelerde bulunmaktadır. Özetle bu unsurlar, okurun zihninde izler bırakarak okuma eylemi öncesinde baştan çıkarma ve okumaya davet etme düzeneklerini etkin kılmakta, koşullandırdığı önvarsayımlarla da okuma sırasında anlama, anlamlandırma ve yorumlama süreçlerini canlı tutmaktadır.

2.2. Arka kapak:

Arka kapak, yayıncı için tecimsel açıdan önemli bir alandır. Bu alanda, bir yandan yazar adı, başlık, türsel bilgi gibi yazar kaynaklı metinçevresi unsurları yer alır. Öte yandan metne yönelik tanıtım yazısı, Fransız basınından iki alıntı, kısa yazarlık geçmişi ve sinema uyarlamasının tanıtımından oluşan hem metinçevresi hem de yapıt hakkındaki yayıncı ve yayıncı dışı kaynaklı unsurların birlikteliği söz konusudur. Bu unsurların tek tek ne olduklarını söylemek ve tanımlamalar yapıp işlevlerini sıralamak yerine doğrudan baskı örneklerindeki özelliklerini ve işlevlerini söylemek yerinde olacaktır (Detaylı bilgi için bakınız (Genette, 1987, s. 30).

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

Yayıncı kaynaklı özellikle olan tanıtım yazısı (fr. le prière d'insérer), romanın çok kısa bir özetidir ve tanıtım metninin sonundaki üç noktadan hareketle aynı zamanda okuma eylemine bir davettir. Öyle ki üç noktanın yarattığı boşluk imgesi ancak ve ancak okuma eylemi ile doldurulabilir.

Le Parisien ve Le Journal du Dimanche'dan yapılan iki alıntı, yazar ve biçemi üzerine övgü ve beğeni yorumlarıyla birlikte anlatılan öykü içeriğine ilişkin göndermeler içerir.

Yayıncı, kısa yazarlık geçmişi aracılığıyla öncelikle okur kitlesine Anna Gavalda'yı tanıtmaya daha sonra sinema uyarlamasının ödül aldığını belirterek hatırlatma işlevlerini yerine getirir.

Benzer unsurlar Türkçe baskı için de geçerlidir. Ancak bu kez tanıtım yazısının eksikliğinde Fransız basınından iki (Elle ve Rencontre), Fransız yazar, eleştirmen, yönetmen ve televizyon sunucusu Frédéric Beigbeder'den bir olmak üzere toplam üç alıntı göze çarpar. Burada da, yazınsal tür vurgusuyla birlikte metin içeriğine ve yazarın biçimine yönelik övgü dolu göndermeler söz konusudur. Görüldüğü üzere medya araçlarının ve tanınmış birinin söyledikleri, bir yandan tecimsel bir nesne olarak kitabın öte yandan yazınsal metnin değerini vurgulama amacıyla kullanılır. Yayıncı, bu söylemler aracılığıyla ilgisini uyandırarak okuru aynı anda iki eyleme birden yeniden ve ısrarlı bir şekilde davet eder: Satın almak ve okumak!

Sonuç Yerine

Her bir yazınsal yapıtın, söylemler ve kodlamalar bütünü olduğunu unutmamak gerekir. Bu söylem biçimleri ve kodlamalarından olan yanmetinsel unsurlar, her ne kadar eleştiri tarafından göz ardı edilmişlerse de, iletişim araçlarının ve uygulamalarının hızla geliştiği günümüz dünyasında, üzerinde durulması ve çözümlenmesi gereken unsurlardır.

Özetle söylemek gerekirse, tüm bu yanmetinsel unsurlar, sadece kitap/metin ile ilgili olarak tanımlama, tanıtmaya, bilgilendirme ve rehberlik işlevlerini yerine getirmekle kalmazlar, aynı zamanda dilsel, iletişimsel, edimsel ve biçimbilimsel ilkelerden hareketle kitaba/metne özdeksel bir kimlik ve tecimsel

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

bir nesne olma özelliklerini de verirler. Böylece, daha okunmadan önce, içeriği çağrıştırarak, en iyi şekilde alımlanabilmesi için metni bir bütün halinde kamuya ve okura sunarlar.

Philippe Lane'a göre de "bir metne ya da bir kitaba eşlik eden söylemsel unsurların bütünü" (Lane, 1997, s. 171) anlamına gelen yanmetin, yazarın üretim ile kamunun beklentileri arasında ortaya çıkan, özel, çeşitli, karmaşık ve değişken bir görüntü sunar.

Sonuç olarak, okuma ediminin gücü ve zevkinin yerini hiçbir şey tutmaz. Ancak, yanmetinsel unsurlar ilişkili oldukları metnin alımlanması ve yorumlanması açısından değerli ve önemli verilerdir. Bir yanmetinsel unsurda metnin varlığından ve metin içinde de yanmetnin yankısından söz edilebilir. Tam olarak söylemek gerekirse bir metin her zaman için yan metniyle vardır, buna karşılık yanmetin, metin olmadan asla var olamaz. Bu durumu Genette Seuil'sün sonunda şu örnekle özetler: "Eğer yanmetinsiz bir metin, cılız bir güç olan fil seyisinden yoksun bir fil ise, metinsiz bir yanmetin fili olmayan bir fil seyisidir" (Genette, 1987, s. 376).

KAYNAKÇA

Gavalda, A. (2002). *Je l'aimais*, Paris: Le dilettante.

----- (2004). *Onu seviyordum*. (Çev. Berran Tözer). İstanbul: Doğan Kitap.

Genette, G. (1979). *Introduction à l'architexte*. Paris: Seuil.

----- (1982). *Palimpsestes. Littérature au second degré*. Paris: Seuil.

----- (1987). *Seuils*. Paris: Seuil.

Pastoureau, M. et Simonnet, D. (2005). *Le Petit Livre des Couleurs*. Editions du Panama.

Lane, P. (1997). *Ecritures Ecritures Ouvertures didactiques*. Canopé-CRDP de Rouen.

A COMPARATIVE ANALYSIS IN TERMS OF PARATEXTUALTY: FRENCH AND TURKISH PUBLICATIONS OF THE NOVEL, *JE L'AIMAIS/SOMEONE I LOVED* BY ANNA GAVALDA

Abstract: Generally, we do not read a book without looking at the aspects (images, elements and titles) on it. We do not, however, take such aspects seriously into considerations. Yet, there exist a lot of aspects worth examining and questioning. These aspects are very important in value to grasp, interpret and examine the text itself. Each work of art includes a set of codes in terms of its style of reading: mostly, it defines how and in what way it is to be read through such special aspects. A book cannot be served without a title or cover. As for a novel, the aspects on it necessitate close analysis in order to understand, interpret, and thus, examine it truly. Gérard Genette offers to analyze these aspects in two basic categories as peritexte and epitexte under the title of paratextuality. Paratextuality has an important function in order to make

K. CİVELEK, Yanmetinsellik Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Çözümleme

consistent signification and interpretation of the linguistic, visual, structural, semantic, communicative and cultural context. The aim of this study is to analyze the features of paratextuality of Anna Gavalda's novel by the author and/or the publisher, *Je l'aimais/ Someone I Loved*, both in French and Turkish book versions comparatively.

Keywords: Paratextuality, Peritexte, Epitexte, Book Cover, Anna Gavalda.